

LANGE LINJER – ELLER SIRKLER?

IKO 75ÅR / PRISMET 70 ÅR

En liten bekjennelse aller først: Normalt blir jeg ikke så begeistret av jubileer. Verken stor marsipankake, drøyt høystemte taler eller en obligatorisk jubileumsutgivelse pleier å gjøre meg særlig entusiastisk. Men i arbeidet med dette nummeret har jeg kjent at begeistring har kommet litt etter litt. Både fordi et møte med forhenværende Prismet-redaktører bragte gode ideer og interessante samtaler, fordi det har kommet inn interessante artikler og fordi jeg har benyttet anledningen til å bla i gamle årganger av Prismet og funnet morsomme og tankevekkende artikler.

Noen av disse gamle artiklene trykker vi opp igjen i denne utgaven. En oppdagelse jeg gjorde da jeg bladde i de gamle årgangene, var at arbeidstittelen «lange linjer», som vi hadde satt for dette nummeret, ikke nødvendigvis var den beste. For her var det mye som tydet på at «sirkler» eller «spiraler» ville vært bedre metaforer enn «linjer»:

Den ene artikkelen jeg fant, fra 1950, avviser å bruke betegnelsen problembarn og altså skyldte på barna for problemer som har sitt opphav andre steder. Artikkelforfatter Birger Myksvoll peker på hvordan destruktive mønstre i oppdragelsen gjerne går i arv. «Han som vart eit offer for kulde og ironi i barndomen, har lite grunnlag for å gi noko anna til sine barn.» Og han peker på at kunnskap i seg selv ikke gir god oppseding, den må omskapes til innstilling og at foreldre naturlig omgås barn «med vyrdnad og varme». Så går han gjennom ulike mulige foreldreproblemer og skriver om avvissende foreldre, oververnende foreldre, dominerende foreldre, inkonsekvente foreldre og kalde foreldre. Her er det mye som en finner igjen i dagens foreldrelitteratur om oppdragerstiler og betydningen av tilknytning. (Se s. 260-262 for utdrag av artikkelen. Artikkelen i sin helhet kan leses på Prismets nettsider.)

Også i den videre lesningen var det mye som opplevdes forunderlig kjent for en person som ikke leste Prismet før etter årtusenskiftet. Fra 1970 fant jeg en artikkel som drøfter bruk av tekniske undervisningsmidler i skolen. Der står det at «med en viss rett kan en si at de tekniske hjelpemidlene har vokst frem på en bølge av entusiasme, uten at deres funksjon i undervisningen har blitt analysert». Så gjennomgås potensialet for bruk av transparent, lydband, film, lysbilder og fjernsyn for motivering, evaluering, presentasjon, aktivisering, integrering og individualisering. Mot slutten konkluderes det med at «en støter ofte på det syn, at bruk av tekniske hjelpemidler er vel og bra, men at de ikke bør overdrives. Et slikt syn er overfladisk og lite fruktbart. Mer relevant og fruktbart er det å analysere bruk og misbruk av slike media». Forfatteren Einar M. Skaalvik oppsummerer de mest sentrale utfordringene med at bruk av tekniske undervisningsmidler kan fortrenge andre aktiviteter som burde vært fremtredende, at det er fare for at en ikke forstår funksjonen godt nok og at hjelpemidlene kan brukes uten å integreres i undervisningshelheten. (Se utdrag s. 290.) Jeg går ut fra at det er flere enn meg som fornemmer at om en bytter ut «lydbånd» med «digitale medier» eller «ipad», likner dette veldig på nåtidens diskusjoner om digitalisering i skolen.

Fra 1960 fant jeg en debattartikkel om hvorvidt det offentlige skal betale skolemat og hvordan bespisingen bør organiseres (se opptrykk s. 282). I 1980 ble en artikkel som lanserer økologi som en integreringsidé i skolen trykt. Den handler om naturfag, men slår et slag for økologi som grunnlag for tverrfaglig integrering: «Økologien prøver også å se samspillet i livsmiljøet i en videre sammenheng. Samfunnsforhold og verdimeslige vurderinger knyttes gjerne til de økologiske betraktninger. Man har altså gitt en mer vidtgående begrunnelse for studiet av naturen, og for skolesituasjonen ligger det i dette muligheter for tverrfaglige integrering mellom samfunnsfag, kristendom og naturfag». (Se utdrag s. 296–298.) Med fagfornyelsen og innføring av nye læreplaner nå i høst er det tverrfaglige emnet «Bærekraftig utvikling» innført, så idéen ser nå ut til å ha fått gjennomslag.

Fra 1990 plukket jeg fram en artikkel om sang. Der det står om hvordan sang stimulerer og trener opp et mangfold av evner og egenskaper, men at sangen mister sin posisjon i skolen. «Hos oss ser vi fortsatt at barn i barnehagen bruker sangen som kommunikasjonsform. Først i skolen blir den borte, kanskje først og fremst fordi vi av skolepolitiske grunner ikke har gitt den plass nok» (se utdrag s. 304–306). Er det bare mine tanker som går til protestene mot at ny overordnet del av læreplanverket (vedtatt 2017) ikke inneholder ordet sang?

Det finnes selvsagt også mange artikler der metaforer som «linjer» og «hopp» virker mer dekkende enn «reperende sirkler». For både ordbruk, tematikker, situasjoner og hva en tar for gitt av felles meninger og referanser er iblant svært fremmedartet – delvis også i deler av de artiklene som er nevnt over. Om du vil lese disse artiklene i sin helhet, ligger de på Prismets nettsider. (www.iko.no/prismet)

En uvitenskapelige skumlesing av gamle Prismet-årganger skal selvsagt ikke lede til noen vidtrekkende analyser og refleksjoner om religionspedagogikkens utvikling her. Jeg ville simpelthen gi noen smakebiter og dele en begeistring for dykk i arkivet. De grundige og faglige bidragene finnes derimot i forskningsartiklene i dette bladet, der Sverre Dag Mogstad i den ene artikkelen analyserer utviklingen av Prismets profil og Kristin Norseth i en dobbeltartikkel skriver om IKOs historie.

I tillegg til forskningsartiklene fra Mogstad og Norseth, rommer denne utgaven en refleksjon over lange linjer i menighetspedagogikk av Erling J. Pettersen og et bokessay av Asbjørn Hirsh om lokalt pedagogisk utviklingsarbeid i barnehage og menighet – der også utviklingen mot aksjonsforskning tematiseres. Her finnes også en praksisartikkel med ideer og refleksjoner om kirkehistorieundervisning med lokal betoning signert Bente Wennemo, og to bokmeldinger: Einar Thomassen anmelder «Lurt av læreboka» og Randi Langkaas «Man skal vara sig själv - en bok om ungdommer, tro og delaktighet».

I det nevnte møtet med tidligere redaktører om dette jubileumsnummeret, boblet det med ideer til interessante artikler. Ikke alle ideene har latt seg gjennomføre innen rammene av dette bladet, men jeg tror nummeret både gir bidrag til å se mer av de lange linjene, bruddene og sirklene i utviklingen av feltet. Dermed bidrar det også til et bedre grunnlag for å tenke framover. God lesing!

Gunnfrid Ljones Øierud
Redaktør